

הלכות נטילת ידים היו

כו

ב במקום שכתובת השם היא באלף דל"ת קורין הא' בחמף פתחי' כי כן הוא נקוד במקרא אבל במקום שכתובתו הוא כיו"ד ה' יש קורין הא' בשב"א כנקודת הו"ד מן שם הוי"ו בדרך הוא ויש קורין האלף בחמף פתחי' כנקודת האלף בשם אלף דל"ת: **ג** וכשזכיר שם אלקים יכוין שהוא תקף ואמין אשר לו היכולת בעליונים ובתחתונים:

ו דין ברכות אשר יצר ואלהי נשמה ופירושויו^א וכו' מ' סעיפים:

א אע"פ שמדינא דגמרא^א א"צ לברך ברכת אשר יצר אלא כשעשה צרכיו מ"מ נהנו העולם לברך בכל שחרית תיכף אחר ברכת על נטילת ידים כשעשה צרכיו מ"מ נהנו שכל יום נעשה האדם בריה חדשה^י לכן שייך לברך בכל יום ויום אשר יצר את האדם בחכמה והרצוה להסתלק מהספק וזוהר לעשות צרכיו תיכף ומיד אחר נטילת ידים שחרית^ה וכשיצא מבית הכסא יטול ידיו פעם שנית ויברך אשר יצר ויצא ידי חובתו בברכת אשר יצר זו אף אם היה מחויב לברך אשר יצר על מה שנעשה בריה חדשה כי ברכה אחת עולה לכאן ולכאן ושלא יברך ברכת על נטילת ידים עד לאחר נטילה שנית שנוטל אחר יציאתו מבית הכסא ובפרט אם צריך לנקבו שאז אסור לו לברך:

ב יש נוהגים כשמשיכמין בבוקר ורוצים לילך תיכף ומיד לבית הכנסת להתפלל ממתניום^י לברך על נטילת ידים עד בואם לבית הכנסת ומסדרין ברכות על נטילת ידים עם שאר ברכות השחר מפני שעיקר תקנת נטילת ידים בשחר הוא כדי להתקדש ולטהר ידינו קודם עבודתנו^י כמו כהן שהיה מקדש ידיו קודם עבודתו וכיון שעיקר העבודה הוא להללו ולשבחו ולהתפלל לפניו לכן קודם התפלה שייך לברך על נטילת ידים שאם אין תפלה אין נטילת ידים:

ג כמה דברים אמורים כשהולכין לבית הכנסת תיכף אחר נטילת ידים^ט ומתחילין מיד לסדר סדר הברכות אבל אסור להפסיק בין נטילה לברכה בלימוד או בשום תפלה^י וכל שכן בדברים אחרים ומי שרוצה להפסיק בינתיים כגון אלו שאומרים תהלים^א קודם התפלה וכן בנימי סליחות^י שאומרים סליחות קודם התהלה וזוהר לברך על נטילת ידים בביתו תיכף אחר הנטילה:

ד לפיכך מה שנוהגים בנימי הסליחות ובימים נוראים שלאחר שמפסיקין באמירת הסליחות או באמירת תהלים ושאר דברים מתחילין לברך על נטילת ידים ואשר יצר

ד ב"ה, ח"א שם.

ה ראה תשובת נדר"ט מלוכלך סי' פג, הובא באלף ושא ס"ק א. וראה די שאלו.

ו אור חוש בלל' מה נוסחי' ברכות הראשונות אות ד, הובא באלף רבה ס"ק ב. לוח ארש (ח"א) אות ו. מ"א שם.

ז מור. וראה ש"ע שם. ס' המאמרים מלוקט ח"ד ע' ג. לקו"ש חכ"ו ע' 14 חע" 54. קובץ ינד"ת (ג.) ח"ו ע' מה.

סימן ו

א כ"ה בדפוס ראשון ובשו"ע המזכיר. ובת"י רין ברכת אשר יצר ואלהי נשמה [שהרי לא נבאר כאן פירוש הברכות].

ב ברכות מ, ב.

ג אמריהם, ח"א סי' ד סעיף א.

ד מ"א שם סק"ב.

ה ח"א שם סק"א. ועי' מסדר סדר הנטילה. כרי השלחן סי' ד סק"ב. תהליך סי' ד סק"ב.

ו מור ושור"ע סעיף ב.

ז ראה הע"ב תשנ"ו ע' 61.

ח ב"ה, מ"א סי' ד ס"ק א.

ט ב"ה, ח"א ס"ק ג.

י רמ"א סעיף ב. דרכי משה. לנכ"ס סעיף ב.

יא עמ"ק הברכה סדר ברכות השחר אות ו. הובא במ"א ס"ק ג.

יב דרכי משה. מ"א ס"ק ו.

הלכות נטילת ידים ו

ממ"נ לא יפה הם עושים¹ וצריך למחות בידם אם לא כרכו עדיין על נטילת ידים ואשר יצר אם כן הוי הפסק מרובה ולא נכון לעשות כן כמו שנחבאר ואם כבר כרכו א"כ הם עושים עכשיו כרכה לבטלה ואפילו הש"ץ לא יכרך² ב' פעמים³ ואפילו אם הוא מכויין בפעם הב' כדי להוציא את הרבים די הוכתו⁴ אפ"ה הוי כרכה לבטלה שהרי בזמן הזה כולם בקיאים ויודעים לברך⁵ וכל אחד מברך לעצמו וש"ץ שאינו רוצה לשנות המנהג שלא לברך על נטילת ידים ואשר יצר לפני התיבה יזהר שלא לברך אלו הברכות קודם ירדתו לפני התיבה וגם יזהר שלא להפסיק בין נטילת ידים לברכת על נטילת ידים כאמירת תהלים ולא בלימוד וכל שכן ברכים אחרים:

ה אבל יש לזהוגן לברך על נטילת ידים ואשר יצר כביתם מיד אחר הנטילה⁶ וכשבאים לבכה"נ מברכים כל ברכת השחר לבד מאותן ברכות שברכו בביתם שאין מברכים אותם פעם ב' ומנהג זה יפה הוא⁷ וראוי לנהוג כן שהרי כל המצות צריך לברך עליהן קודם לעשייתן⁸ אלא שבנטילת ידים אי אפשר לברך קודם הנטילה לכן נדחית הברכה עד לאחר הנטילה⁹ א"כ כל מה דאפשר לקרב הברכה שתהא סמוכה להנטילה צריך לקרב ולא להפסיק ביניהם:

ו כל הברכות פותחין בברוך¹⁰ חוץ מברכה הסמוכה להברתה כגון אהבה רבה¹¹ שהיא סמוכה ליוצר אור ודי לה בברוך שבפתיחת יוצר אור וחזין מברכת ההודאה¹² כגון מודים¹³ אנהנו לך על כל טפה וטפה כו' שמברכים על הגשמים שא"צ לפתוח בה בברוך כיון שהיא כולה לשון הודאה וכן כל כיוצא באלו:

ז ברכת אלהי נשמה אינה סמוכה לברכת אשר יצר¹⁴ שהרי מיד שניעור משנתו צריך לברך אלהי נשמה מדינא דגמרא¹⁵ ואשר יצר א"צ לברך עד שיעשה צרכו ומה שאינה פותחת בברוך היינו לפי שהיא ברכת ההודאה¹⁶ ומ"מ טוב לסמכה לברכת אשר יצר כדי שתהא ארובה הסמוכה להברתה שרי לה בברוך שבתהלת ברכה ראשונה¹⁷:

ח המשכים לקום ויודע שיצטרך עוד לישן פעם ב' שינת קבע¹⁸ יאמר אלהי נשמה בלי התימה¹⁹ וכשירצה לישן פעם ב' יאמר ברכת המפיל בלי פתיחה רק יאמר ברוך המפיל חבלי כו' עד החתימה ולא עד בכלל וכשיקום בפעם ב' יאמר אלהי נשמה כו' עם החתימה

יג ט"ז ס"ק ה ותי"א ס"ק ו.

יד ט"ז ס"ק ז.

טו וראה גם לקמן ס"ה ס"ה ס"ה ס"ה ס"ה.

טז כדלקמן ס"ה ס"ה.

יז ע"י לקמן ס"ה גם ס"ד רמב"ם יכול להוציא כשיש' מ' שומעין ועינים זמני. אך הגו' טעמוס זה ש"כ"א מברך לעצמו.

יח שו"ע סעף ב' ב"י בשם בני ספרד. וראה לקמן ס"ה מו ס"ה שכן עשה גם בברכת התורה.

יט אגור. דרכי משה. וראה קובץ יגרות (נג) ח"ו ג' ע' מה.

כ מור"ח אבות הובא בב"י.

כא וראה לקמן ס"ה קנה סמ"ח.

כב פסחים פרק י (קק, ב). ברכות נו, א. וכשהן פותחין בברך צ"ל גם מלכות בפתחתן, כדלקמן ס"ה יד ס"א.

כג כדלקמן ס"ה ס"ה ושל"י. וראה גם לקמן ס"ה ס"ה.

כד טו ס"ה. ס"ה ס"ד ס"א.

כה תוספות ברכות נו, א. וראה הע"ב תשצר ע"י 54.

כה תשובות הגאונים הדרשות ס"ה כה. (הובא בשבלי הלקט ס"ה ב בשם יש מפרישין). מור וש"ע סעף ג.

ש"ע א"ח ס"ה רבא סעף ב. וראה גם לקמן ס"ה ק"ו ס"ה. כו מור וש"ע סעף ג.

כז ברכות ס, ב. וראה הגמ"ח ס"ה ג.

כח תשובות הגאונים הדרשות שם. ספר האשכול לקומים נהלכות ברכות. תוספות פסחים שם. תוספות (ותוס') רבינו יודתו) ברכות נו, א. תוספות הרא"ש שם נו, ב. מור וש"ע שם.

כט לבוש סעף ג. ת"א ס"ק ח. וראה ש"ת הרא"ש כלל ד ס"ה א. רבינו יונה בספר היראה. ס"ה התפלות והברכות לרבינו יהודה בר יקר (ח"ב ע"י א) ברכת אלהי נשמה.

ל ת"א שם. מור הויס כונות הברכות. וראה רבינו מנחם ח"י תפלה פ"ו ח"ג. וע"י קובץ יגרות (נג) ח"ו ע"י מט.

לא דמסק ברכות להקל, וע"י לקמן ס"ה מו ס"ה וש"י.

הלכות נמילת ידים וזו

כמ

אבל ברכת על נמילת ידים לא יברך רק כשקם ממטתו בפעם ראשונה כמ"ש בסומן ד"ק:

מ יש נזהגין²⁷ שאחר שבירך אהר ברכת השחר וענו אחריו אמן חוזר אהר מהעונים אמן ומברך ג"כ כל ברכת השחר ועונין אחריו אמן וכסדר הזה עושין כל אותן שענו אמן תחלה ועושין כן כדי לענות צ' אמינים בכל יום ואין לערער עליהם ולומר שכבר יצאו ידי חובתן באמן שענו תחלה מפני שהמברך אינו מכון להוציא אחרים ידי חובתן ואפילו אם היה המברך מכון להוציא אחרים ידי חובתן הם אינם מכוונים לצאת כברכתו²⁸:

ז דין ברכת אשר יצר כל היום אחר הטלת מים וכו' / סעיפים:

א כל היום כשעושה צרכיו בין קטנים בין גדולים מברך אשר יצר" א אבל א"צ לברך על נמילת ידים אפילו היו ידיו מלוכלכות ששפשף בהם או קנה בהם ואפילו רוצה ללמוד או להתפלל מיד ואע"פ שאי אפשר לו להתפלל אא"כ נטל ידיו כמים אם יש לו מים מ"מ לא תיקנו חכמים לברך על הנמילה אלא בשחר²⁹ משום דנעשה כבריה חדשה וכמו שנתבאר בס' ד"ג ובנמילת ידים לאכילה משום סרך תרומה³⁰:

ב המטיל מים ולא ששפשף" אם נזרר שלא ליגע בערותו א"צ ליטול ידיו כלל אפילו אם רוצה להתפלל מיד מ"מ נכון הדבר שירחץ ידיו קודם שילמוד או שיזכור את השם משום שנאמר³¹ הכן לקראת אלהך ישראל:

ג מי שהטיל מים ושכח לברך אשר יצר" אע"פ שהסית דעתו מלהטיל עוד מים ואח"כ נמלך והטיל עוד מים אפי"ה א"צ לברך ב' פעמים אשר יצר אלא מברך פעם אחת ועולה לו אף למה שהטיל בתחלה הא למה זה דומה למו שאכל והסית דעתו מלאכול עוד ושכח ולא בירך ברכת המזון ואח"כ נמלך וחזר ואכל שא"צ לברך ברכת המזון ב' פעמים אלא פעם אחת ועולה לו אף למה שאכל בתחלה³²:

ד אין שיעור להטלת מים³³ כי אפילו לטיפה אחת חייב לברך שאם יסתם הנקב מלהוציא הטיפה ההיא היה קשה לו וחייב להודות ולכן כשאדם רוצה לילך לבית הכנסת להתפלל או הולך לאכול ובודק את עצמו שמא יצטרך לנקבו ומטפס ממנו צריך לברך אשר יצר כיון שנפתחו נקביו³⁴:

ה לא יאמר רופא חולי כל בשר אלא רופא כל בשר³⁵:

ו מי ששותה סם המשלשל³⁶ וברעתו לפנות הבני מעיים עד שתכלה הזוהמא מהם כיון שלא הסיר דעתו מעשיית צרכיו לפיכך לא יברך אשר יצר עד אחר גמור ההוצאה:

לב סעיף ד.

אג שוריע סעיף ד ומ"א ס"ק פג.

לד ע"י תהליך ס"ו ו סק"ד שמקשה מנ"י ריג ס"ה וראה גם לקמן ס"י תפס ס"ב וע"י מ"ש בזה בחקרי הלכות ח"ט ת"א.

סימן ז

א שוריע ומ"א סעיף א.

ב לבוש שם. שוריע רש"א ח"א ס"י קנ, תשד.

ג סעיף א. ד.

ד תולין קנ, א. ובלקמן רש"י קנ.

ה שוריע סעיף ב.

ו דרכי חשה ס"י צב.

ז עננים ד, יב.

ח ת"א ס"ק א. ב"ח בשם מהר"ש מלובלין.

ט ב"ח סוף ד"ה נא"א. מ"י ס"ק ב. מ"א שם. וראה גם לקמן ס"י קפ"א מ"א וע"י ד שאל.

י שוריע סעיף ד. אריות חיים ודל נפ"י ס"י יב בשם נאן.

יא ב"י. רא"ש בתשובה כלל ד ס"י א.

יב ת"א ס"ו ו ס"ק ג.

יג באה"ש ס"ק א. הלכות קטנות ח"א ס"י פג.